

TAMRENER I GRØNLAND III

Af fuldmægtig *Jens Fynbo*

Indskibning og transport over Nordatlanten

Som tidligere anført var folden, hvori renerne blev listet ind, ca. 1 km i omkreds, og herinde susede renerne rundt langs trådhegnet. Dyrene kunne sagtens have taget springet over hegnet og ud i friheden, men erfaringen viser, at rener ikke springer over et sådant hegn. En af de ting, som overrasker mest den første gang, man står over for rener, er klovene, der er så kraftigt udviklede, at man skulle tro, at de ville give dyret en besværlig gang, men Sjelle Hansen og jeg måtte indrømme, mens vi stod inde midt i flokken, at dette absolut ikke var tilfældet. Det var et storslået syn at se disse godt 3000 rener nærmest »glide«
henover det ujævne terræn, og besynderligt var det samtidig at høre de lyde, som renerne udstødte, og som mest af alt ligner grisenes grynten.

Omtrent midt i flokken i Kjøllefjord stod ca. 15 samer med lassouer, og kort efter tog indfangningen sin begyndelse.

Selvom man nok har læst om cowboys, der kaster med lassouer, og undret sig over de bedrifter, som er udført på den måde, så tror jeg næsten, samernes lassokastning stiller større krav til sin udøver end cowboyens meget omtalte gerning.

Samerne rider på »Apostlenes Heste«
under lassokastningen, men farten giver ikke cowboyens galop meget efter. I første omgang, når man ser på samernes indfangning, synes man, at det må bero på et tilfælde, hvilket dyr lassoen rammer, men vi opdagede snart, at dette var en fejltagelse. Alle tamme rener i Finmarken er mærket i ørene, selvom det må indrømmes, at en uøvet ikke er i stand til at tyde mærkerne, mens dyrene farer rundt, men samerne har trænede øjne, og vi opdagede snart, at lassokasteren udsøger sig et bestemt dyr af flokken, og når han har udsøgt sig dyret, som han ønsker at fange, så farer han afsted side om side med flokken og på 25–30 m' afstand flyver lassoen ud af hans hånd og havner midt i skoven af gevirer netop om geviret på det dyr, han har udset sig. Vi så det allertydeligst i de enkelte tilfælde, hvor lassokasteren løb efter et enligt dyr, og konstaterede, at kastet var meget fint beregnet, og at der lå en uhyre kraft i selve kastet. Det var en sjældenhed, hvis et kast glippede, og vedkommende, som havde været uheldig, undgik ikke at høre en del ironiske bemærkninger herom. Så snart lassoen var havnet om et dyr, ilede 1 eller 2 hjælpere til for at holde dyret, idet een mand ikke er i stand til at holde en kraftig ren, men når først to mand har fat i geviret, så må renen overgive sig.

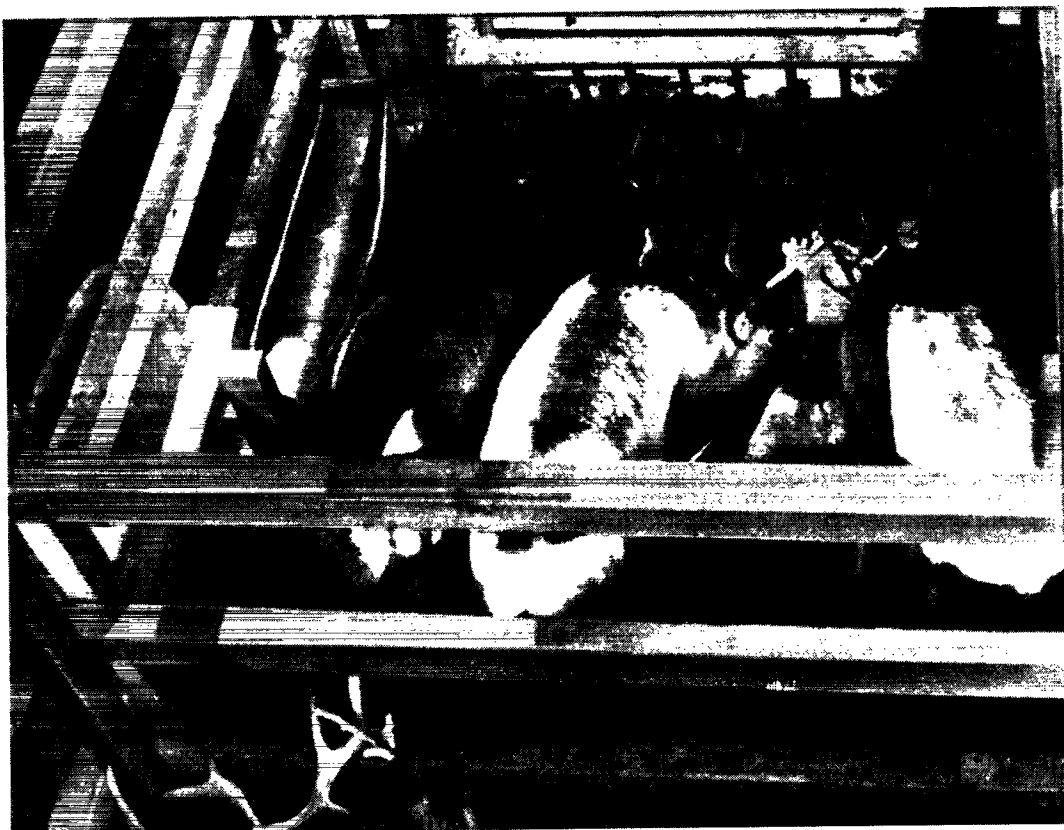
Efter indfangningen læssedes dyrene op i de transportkasser, som var anbragt på bilerne. Der var 2 transportkasser på hver bil, og i hver kasse blev anbragt 4-5 dyr, og når kasserne var fyldt, kørte bilen ned til skibssiden, hvor kasserne med hele indholdet blev løftet ned i lastrummet, hvorefter dyrene blev lukket ind i de dertil indrettede båse med 4 dyr i hver bås.

Samerne ville gerne have indlastningen afsluttet den samme dag for at få dyrene ud af folden og derefter påbegynde rejsen sydover til vinterens bejteområder så hurtigt som muligt, men da mørket faldt på, var der kun indladet 240 dyr, og det var umuligt at fortsætte indladningen den dag, dels var samerne trætte og dels var indfangningen meget vanskelig efter mørkets frembrud. Vi startede tidligt den følgende morgen og ved middagstid var 300 dyr indfanget og bragt ombord i »Hanne S«. Kl. 16 var alt i orden, indladningen godkendt af søkyndige besigtigelsesmænd, skibet var udklareret, og »Hanne S« stod ud af Kjøllefjord havn på vej mod Grønland med sin levende last, hvori var inkluderet 4 hunde, som var afrettede til renvognning.

Til sammenligning med grønlandske forhold kan det sikkert have sin interesse at vide, at et økonomisk opgør som det, jeg skulle foretage i Kjøllefjord, ikke kunne finde sted i selve byen, men vi måtte rejse videre om på bagsiden af Norge til Vadsø for at afregne i den daværende bank.

Samernes tillidsmand fulgte med sammen med lappefoged Pleym, distriktsveterinær Magnus Lie og flere andre, som skulle videre på tjenesterejse rundt i Finmarkens renavlsdistrikt. Vi kom til Vadsø den følgende morgen, og så snart banken lukkede op, gik lappefoged Pleym, samernes tillidsmand og undertegnede hen i banken for at foretage det økonomiske opgør vedrørende købet af dyrene, indlastningen o.s.v. – Det blev hurtigt overstået, og da samernes tillidsmand havde fået udbetalt den stak pengesedler, som leverandørerne skulle have udbetalt for de 300 dyr, slog han en snor om pakken, og selvom det var en voldsom storm, gik han dog op ad Vadsø hovedgade med værdiserne i hånden. Han var ikke interesseret i at få checks eller lignende udleveret, nej, det skulle være rigtige norske menneskepenge.

Som tidligere anført var der storm i Vadsø, ligesom vi oplevede storm over Finmarken, men det viste sig, at »Hanne S« havde mødt endnu mere storm til søs. Efter at have ligget i læ under en af øerne i den norske skærgård, syntes vejret at klare så meget, at det kunne forsvares at gå til søs med den levende last. Overstyrmand Froulund Sørensen og skibsføreren var i forvejen instrueret om ikke at forcere farten stærkere, end det kunne forsvares over for dyrene, men samtidig skulle rejsen jo også gennemføres hurtigst muligt for at få dyrene ud i friheden igen. Der gik nogle dage, hvor jeg havde tabt forbindelsen med skibet, men en nat, vi nåede til Narvik, blev jeg vækket kl. 2 af telefonen, der meldte, at »Hanne S« ønskede samtale, og denne samtale var noget af et chock både for Sjelle Hansen og mig, idet Froulund Sørensen meddelte, at der var døde adskillige dyr.

*Renerne i deres »stalde«
ombord på »Hanne S« efter indskibningen i Finnmarken.*

Hvad kunne årsagen hertil være? Der blev ikke megen søvn den nat. Sjelle Hansen og jeg ringede rundt til lappefogder og veterinærer i Nordnorge for at søge en opklaring på fænomenet, og vi aftalte med lappefoged Hagen i Saltdal, at vi skulle stå af bussen den følgende dag, når vi ankom dertil, for at drøfte den alvorlige situation og søge at afhjælpe den bedst muligt. Den måde, sygdommen udartede sig på ombord i skibet, tydede stærkt på, at der kunne være tale om forstoppelse, og efter at have drøftet sagen med veterinærerne, meddelte vi derfor skibet, at dyrene skulle sættes på smalkost. En overgang spekulerede vi på, om dyrene muligvis kunne være døde af ren og skær søsyge på grund af det hårde vejr, men denne teori gik vi hurtigt fra og standsede ved tanken om forstoppelse, og faktisk er det først i sommeren 1953 under distriktsveterinær Magnus Lie's rejse til Grønland og de undersøgelser, han har foretaget deroppe sammenholdt med de oplysninger fra Jens Rosing og dennes to medhjælpere, som var med under transporten, blevet opklaret, at sygdommen var *urinforgiftning*. Ialt gik 37 dyr tabt under overfarten til Grønland, og selvom man ikke kan se bort fra, at enkelte af

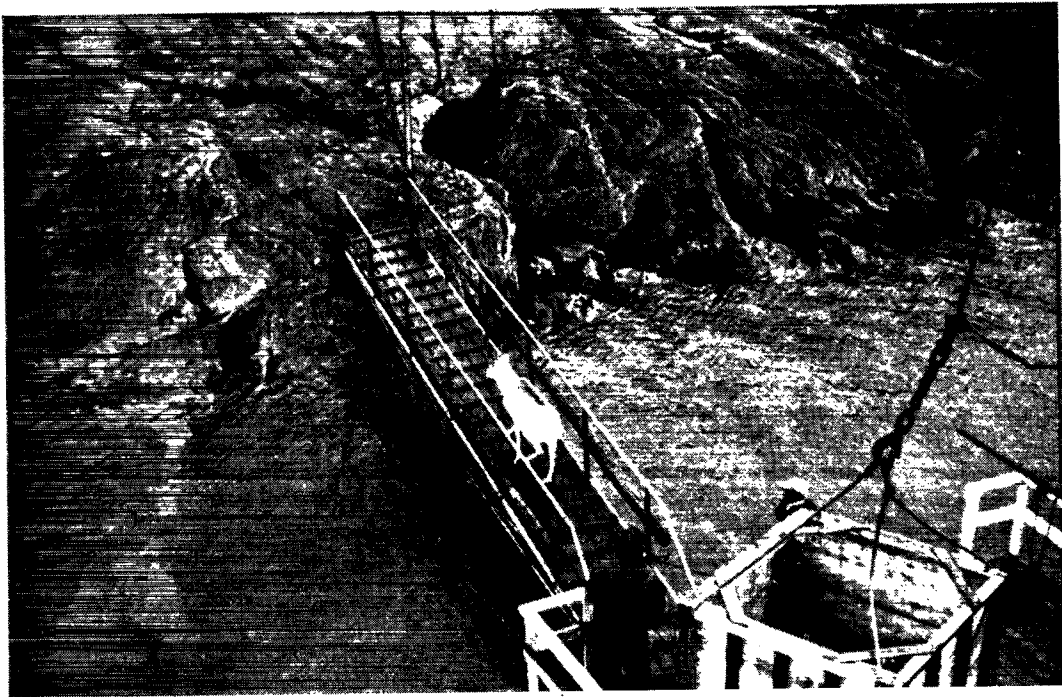
dyrene er gået tabt på grund af det hårde vejr, der kan have slynget et enkelt dyr så hårdt ind mod tremmerne, som skilte båsene, at dyret derved er blevet dødeligt kvæstet, så må det dog betragtes som et undtagelsestilfælde, medens den væsentligste årsag til dødsfaldene skyldes drikkevandet, som ved forurening af urin blev et giftstof for dyrene.

Såvel renvogterne som skibets mandskab og officerer ombord på »Hanne S« havde en hård tur med pasning af dyrene. Vinden over Atlanten blæste hele tiden med en styrke på 4 – 9, så både dyr og mennesker havde svært ved at holde balancen, så det undrer ikke, at man ombord fik den tanke, da dyrene begyndte at vise sygdomstegn, at der var tale om søsyge. Men da der samtidig viste sig tegn på forstoppelse, forsøgte man at give dyrene lavement, og da dette tilsyneladende hjalp, blev der trods søgang og vanskelige arbejdsforhold sat fuld styrke på denne behandling; en enkelt dag var man således oppe på at give 150 dyr lavement, og selvom man siden er blevet klar over den egentlige sygdomsårsag, så er der ingen tvivl om, at når så mange dyr klarede overfarten, så skyldes dette det store arbejde, som blev udført af renvogtere, skibets mandskab fra kaptajn og nedefter og ikke mindst overstyrmand Froulund Sørensen. Denne, der som kendt mand havde et særligt ansvar for, at lasten kom frem i den bedst mulige stand, følte dette ansvar og var aktiv i arbejdet både tidligt og sent.

Den 25. september ankom »Hanne S« til Godthåb, og efter et kort ophold der fortsatte skibet videre til Sulugssugut i Godthåbfjorden, og den samme dag kl. 18 gik det første rensdyr fra skibet for at betræde de grønlandske vidder. Et nyt afsnit i Grønlands historie blev dermed påbegyndt, og vi håber, at forsøget må krones med held, så det går på samme måde i Grønland, som det tidligere er gået i Sydgeorgien, hvor der i 1909 blev landsat 9 semler og 2 bukke. Dette lille antal dyr havde indtil 1928 formeret sig, så der var en flok på ca. 500, medens der i mellemtiden var slagtet ca. 200 dyr. Man påregner i almindelighed, at en rensdyrflok, der bliver passet godt og har ordentlige græsgange, vil fordoble sit antal i løbet af en 3 års periode, og såfremt dette sker med den flok, som er i Grønland, vil der i løbet af få år være et grundlag for et nyt erhverv.

Det er vort håb, at der blandt den grønlandske befolkning vil vise sig interesse for renavl, så der ikke fortsat skal skaffes vogtere fra Norge til pasning af dyrene, men indtil der er uddannet tilstrækkeligt grønlandsk mandskab, vil det være nødvendigt at antage gode vogtere fra Norge, og som tidligere anført kræver pasningen af rensdyr særlige evner, stor interesse og en langvarig uddannelse, for at man kan regne med succes. Foreløbig er der ansat 2 norske samer som vogtere, og disse vil under Jens Rosings ledelse og med hjælp fra grønlandsk side være tilstrækkelige til at passe en flok af et væsentligt større omfang end den tilstedeværende.

Renavlsforsøgets første tid i Grønland har været fulgt med spænding af os, som har været med fra forsøgets første dage, og det er glædeligt, at efter tællingen i 1953 er dyrenes antal, tiltrods for forstyrrelse i brunsttiden, som faldt under overfarten fra Norge til

*Endelig ved målet,
hvor den første ren går i land over kongebroen til dens nye fædrelands lovende græsange og lavmarker*

Grønland, hvorved parringen i 1952 blev forsinket en del, dog kommet op på ca. 320 dyr, og her må ikke glemmes, at i den første tid, hvor renerne var urolige og ukendte med terrænet, skete der enkelte uheld med de indførte dyr.

Ifølge de sidste oplysninger trives dyrene godt, og forsøget synes at skulle udvikle sig i en heldig retning. Vi håber, at det må gå sådan, som Jens Rosing udtalte ved afrejsen fra Kjøllefjord, at renerne en skønne dag vil strømme over de grønlandske fjelde som en elv, der bryder op i forårstiden. Grønland er et stort land, og der findes mange andre strækninger end Godthåb distriktet, hvor der er mulighed for renavl, og en dag ser vi måske den grønlandske »fanger« på pulk henover snemarkerne med rensdyrforspand, medens hans flok af tamrener skraber sneen tilside og sikrer ham økonomisk så godt, at fiskerne må misunde ham hans tilværelse.